

Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Karşılaştıkları Güçlükler

Fazilet KARAKUŞ

Özet – Bu araştırmanın amacı üstün yetenekli çocukları olan anne babaların karşılaştıkları güçlükleri belirlemektir. Araştırmada çocukları 2008-2009 öğretim yılında Adana Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam etmeye hak kazanan 97 veliye ulaşılmış, velilerin üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmakla ilgili olarak karşılaştıkları güçlükler, Adana Bilim ve Sanat Merkezi hakkındaki görüşleri ve çocuğun merkeze devamı ile ilgili karşılaştıkları güçlükler, bu konulardaki beklenti ve çözüm önerileri açık uçlu sorular yoluyla belirlenmiştir. Veriler nitel veri analizi yönteminin içerik analizi tekniği ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda üstün yetenekli çocuğa sahip anne babaların çocuklarının soruları, kişilik özellikleri, iletişim becerileri, örgün eğitimleri, eğitsel çalışma alışkanlıkları gibi konularda güçlükler yaşadıkları saptanmıştır. Adana Bilim ve Sanat Merkezi ile ilgili olarak ise ulaşım, donanım eksikliği, merkeze devam, merkezdeki uygulamalara ilişkin güçlüklerle karşılaştıkları belirlenmiştir. Bu güçlüklerle yönelik beklenti ve çözüm önerileri ise merkezdeki eğitim öğretim süreci, devam, donanım ve ulaşım ile çocukların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim almaları ve örgün eğitimlerine yönelik beklentilerdir.

Anahtar kelimeler: Üstün yetenekli çocuklar, üstün yetenekli çocukların ve anne babalarının sorunları.

Abstract – Difficulties that Families of Gifted Students Face – The purpose of this study is to determine the difficulties that families of gifted students face. The participants of the study are 97 parents whose children attend Adana Science and Arts Center in 2008-2009 academic year. Through open-ended questions, the parents were asked about their opinions related to the difficulties they face as families of gifted students, their views about Adana Science and Arts Center difficulties encountered in terms of attendance, as well as their expectations and suggestions for possible solutions. The data obtained from the questionnaire were analyzed using content analysis techniques. The findings show that parents face difficulties about the issues such as their children's questions and characteristics, communication skills, formal education, and instructional learning and teaching behaviors. As to the difficulties related to the Adana Science and Arts Center parents report that they have problems with transportation, inadequacy of equipments, attendance and difficulties related to the applications in the center. The issues regarding expectations and suggestions for solutions reported by the parents are teaching and learning process in the center, attendance, equipments, transportation, education opportunities in the direction of the students' interests and abilities and expectations about formal education.

Key words: Gifted students, Problems of the gifted students and the parents.

Fazilet Karakuş, Yrd. Doç Dr., Mersin Üniversitesi, Tarsus Teknik Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü faziletkarakus@hotmail.com.

Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, Haziran 2010, ss. 127-144.

Mersin University Journal of the Faculty of Education, Vol. 6, Issue 1, June 2010, pp. 127-144.

Giriş

Ülkemizde üstün yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili çalışmalarda, onların eğitimleri ile doğrudan ilgilenen ve bir çok sorun yaşayan anne babaların eğitimlerinin göz ardı edildiği gözlenmektedir. Doğduğu andan itibaren gereksinimleri normal çocuklardan farklılaşan üstün yetenekli çocukların anne babalarının çocuklarının eğitiminde yalnız bırakılmamaları gerekmektedir. Bu noktada üstün yetenekli çocukların belirlenmesi ve ilgi ve yetenekleri doğrultusunda gelişmelerinin sağlanmasında önemli rolleri alan anne babaların da eğitimi önem kazanmaktadır.

Üstün yetenekli çocuk tanımı ile ilgili birçok görüş ileri sürülmesine karşın, son halini almış bir tanıma rastlamak güçtür. Terman, sadece Stanford-Binet IQ testinin yaratıcısı değil aynı zamanda Amerika'da üstün yeteneklilerle ve onların özellikleri üzerinde en uzun süre boylamsal araştırmalar yapmış biri olarak zekayı genel faktör olarak kabul etmektedir. Thurstone ve Gardner gibi diğer psikologlar zekanın bir çok boyutu olduğunu ileri sürmektedir. Zekayı bütünsel olarak ölçmek için var olan ölçme araçları ile ölçmeyi bırakmayı, bireysel yaratıcı düşünmenin merkezinde karar verme becerisinin önemli bir bileşen olduğunu ileri sürmektedirler. Başarma fonksiyonu, ölçmeden çok neye dikkat ettiğimiz, sorunları açıklamak için seçtiğimiz stratejiler ve düşüncelerimiz arasında nasıl bir bağ kurduğumuzu gözlemek gerekmektedir (Gallagher, 2008). Silverman (2010) üstün yetenekliliği normlardan nitelik olarak farklılaştığının farkında olma, içsel deneyimlerle yaratmada yoğun bir birleşim ve ileri bilişsel becerilerde eş zamanlı olmayan gelişim olarak tanımlamaktadır.

Clark'a (1997) göre üstün yetenekli çocukları diğer çocuklardan ayıran özellikler seçkin yetenekleri ve yüksek düzeyde iş yapmaya yeterlidir. Bu çocukların kendilerine ve topluma katkıda bulunabilmeleri için, normal okul programlarının ötesinde farklılaştırılmış eğitim programları ve hizmetlerine gereksinim duydukları görülmektedir. Çağlar (1986) genel zihin yeteneği, özel akademik yetenek, yaratıcı ya da üretken düşünme yeteneği, liderlik yeteneği, görsel ve sanat yeteneği, psiko-devinimsel yetenek gibi alanlardan biri, birkaçı veya bunların birleşmesinden oluşan bir bütünlük içinde yüksek başarı gösterme ve gizil güçlere sahip olma yönlerinden diğer çocuklardan farklılaştıklarını belirtmektedir. Renzulli üstün yetenekliliği, genel ve özel yetenek düzeyi ve yaratıcılığın yanı sıra bir işi başından sonuna kadar götürecektir görev anlayışı olan motivasyonun sayılan özelliklerle etkileşimi olduğunu ileri sürmektedir. Bireyin yukarıda sayılan ölçütlerin hepsinde yaşlarının % 85'inden ve en azından birinde %98'inden daha başarılı olması halinde üstün yetenekli olabileceğini ileri sürmektedir. Renzulli kişilik ve çevresel öğelerin de bireyin üstün olma niteliğini kazanmasında etkili olduğunu ileri sürmüştür. Beyin ile ilgili olarak yapılan son araştırmalara dayalı olarak Clark yüksek zeka düzeyini bilişsel, duyuşsal, fiziksel ve sezgisel olarak adlandırılan beynin dört işlevinin ileri düzeyde ve hızlı gelişmesinin sonucu olarak tüm beyin işlevlerinin etkin ve bütünleştirilmiş kullanımı olarak açıklamaktadır (akt. Davaslıgil, 2008).

Üstün yetenekli çocukların sahip oldukları karakteristik özellikler nedeni ile çeşitli

sorunlar yaşadıkları ve dezavantajlı duruma düştükleri bilinmektedir. Webb (1994) üstün yetenekli çocukların yaşadıkları bu sorunların iç ve dış kaynaklı nedenlere bağlı olarak gerçekleştiğini ileri sürmektedir.

Üstün yetenekli çocukların sahip oldukları karakteristik özelliklere dayalı olarak yaşadıkları sorunları eşzamanlı olmayan gelişme, akran ilişkileri, aşırı kişisel eleştiri, mükemmeliyetçilik, çok potansiyellilik gibi konularda yaşadıkları görülmektedir. Bilişsel becerilerle motor becerilerin eşzamanlı olarak gelişmemesi sonucunda çocuklar zihinlerinde yapmak istediklerini görebilirler, ancak motor becerileri bu amaçlarını gerçekleştirmeleri için yeterli değildir. Bu durum yoğun hayal kırıklığı ya da duygusal patlamalara neden olabilir. Bu özellikle okul öncesi çocuklarda görülür. Olasılıkları ve alternatifleri görme becerisinden dolayı, ne yapabileceklerini ideal olarak görebildikleri, ideale çok yaklaştıklarında başarısız olduklarını gördükleri için aşırı kişisel eleştiri eğilimi gösterirler (Adderholt-Elliot, 1989; Whitmore, 1980). Üstün yetenekli çocuklar bir etkinlikteki olası problemleri görebilirler. Olası problemlerden kaçınma risk almadan kaçınma anlamına gelebilir ve başarısızlıkla sonuçlanabilir (Whitmore, 1980). Üstün yetenekli çocuklar üst düzey bilişsel becerilerle, motor becerilerin eşzamanlı gelişme göstermemesi sonucunda potansiyellerini ortaya koyamayabilirler. Görsel ve işitsel kusurlar ya da öğrenme güçlüğü boşuna uğraşma ile sonuçlanabilir. Bu durum neden yapamadıklarına yönelik olarak kendi kendilerini değerlendirme eğilimine neden olur (Whitmore & Maker, 1985).

Üstün yetenekli çocukları dış kaynaklı olarak yaşadıkları sorunların okul kültürü ve normları, diğerlerinin beklentileri, akran ilişkileri gibi konularda yaşandığı görülmektedir. Üstün yetenekli çocuklar bilişsel yetenekleri açısından yaşlıları ile karşılaştırıldıklarında olağanüstü olarak tanımlanırlar ve bu durum çocuklar için farklı eğitim deneyimleri gerektirir (Kleine & Webb, 1992). Üstün yetenekli çocukların çeşitli ilgi alanları olduğu için birçok akran grubuna gereksinim duyabilirler. İleri düzeyde yetenekleri olduğu için kendilerinden büyük çocuklara yönelebilirler (Halsted, 1994).

Üstün yetenekli çocukların eğitim ve gelişimi üzerinde anne babaların önemli bir işlevi vardır. Üstün yetenekli çocuğun işlevlerini yerine getirmesi, yaşamdan doyum sağlayan mutlu ve dengeli birey olarak yetişmesi aile içi ilişkiler ve anne babaların tutumları ile ilişkilidir. Özellikle yaşlılarından farklı özellikleri olan üstün yetenekli çocuklara sahip anne babaların çocuklarının eğitimi ve olası sorunları önlemek için daha fazla bilince gereksinim duydukları gözlenmektedir. Davaslıgil (2000) üstün yetenekli çocuğa sahip anne babaların normal gelişme gösteren çocukların ailelerine oranla daha fazla eğitime gereksinim duyduklarını belirtmektedir.

Ülkemizde üstün yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, bu araştırmaların yüksek lisans düzeyinde çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu araştırmalarda özellikle zeka testlerinin geçerlik, güvenilirlik ve ön norm çalışmalarının yapıldığı görülmektedir (Tunalı, 2007; Kaplan, 2008; Gürpınar, 2006; Evrim, 2008; Atalay, 2007; Hürsever, 2007; Akar, 2009). Bunun yanı sıra çeşitli

yöntemlerin öğrencilerin zihinsel süreçlerine etkisinin karşılaştırmalı olarak belirlenmeye çalışıldığı araştırmalar da görülmektedir (İşlekeller, 2008; Kanlı, 2008). Üstün yetenekli öğrencilerin karakteristik özellikleri ve onların gereksinimlerini belirlemeye ilişkin olarak, rehberlik gereksinimlerini belirlemeye yönelik sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır (Çalikoğlu, 2009; Akar, 2010).

Üstün yetenekli çocukların sahip oldukları özellikler doğrultusunda bütünsel olarak gelişimlerini sürdürebilmeleri için küçük yaşlardan başlayarak kendi düzeylerine uygun öğrenme deneyimlerinden yararlanmaları gerekmektedir. Bu çocukların küçük yaşlardan başlayarak eğitim gereksinimlerini karşılayacak ve yönlendirecek olan aileleridir. Diğer taraftan, üstün yetenekli çocukların yaşadıkları sorunları, onlarla birlikte yaşayan da anne ve babalarıdır. Ailelerinin görüşlerinin belirlenmesi üstün yetenekli çocukların eğitimi ve sorunlarının çözümü açısından önemlidir. Bu düşünceden hareketle, araştırmada üstün yetenekli çocukların gelişimleri ile doğrudan ilgilenen anne babaların karşılaştıkları güçlükler incelenmiştir.

Araştırmanın problem cümlesi “Üstün yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları güçlükler nelerdir? biçimindedir. Bu problem çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- 1- Anne babaların üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmakla ilgili yaşadığı güçlükler nelerdir?
- 2- Anne babaların bilim sanat merkezi ile ilgili görüşleri ve çocuğun merkeze devamı ile ilgili yaşanan güçlükler nelerdir?
- 3- Anne babaların çocuklarıyla ve merkeze devam ile ilgili yaşadıkları güçlüklerle yönelik beklenti ve çözüm önerileri nelerdir?

Yöntem

Bu araştırmada çocukları 2008-09 öğretim yılında Adana Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam etmeye hak kazanan 55 anne ve 42 babadan oluşan toplam 97 veliye ulaşılmıştır. Veri elde etmek için anket kullanılmıştır. Ankette velilerin demografik özellikleri ile ilgili soruların yanı sıra, üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmakla ilgili olarak karşılaştıkları güçlükler, Adana Bilim ve Sanat Merkezi hakkındaki görüşleri ve çocuğun merkeze devamı ile ilgili karşılaşılan güçlükler, bu konulardaki beklenti ve çözüm önerileri üç açık uçlu soru ile belirlenmeye çalışılmıştır. Bu sorular oluşturulurken alan yazında yer alan bulgular ve üstün yetenekli öğrencilerin anne babaları ve öğretmenleri ile yapılan görüşmelere dayalı düşünceler göz önünde bulundurulmuştur. Bunun yanı sıra uzman görüşlerine başvurulmuştur. Veliler anketi veli toplantısında doldurmuşlardır. Araştırmanın iç geçerliğini artırmak amacıyla çalışma grubundaki bireylere müdahale edilmemiştir. Anketin veliler tarafından doldurulması sağlanmış, elde edilen veriler anne babaların yazılı metinlerinden oluşturulmuştur. Ortamda ölçme aracı ve araştırmacıdan kaynaklanabilecek hatalar en

aza indirgenmeye çalışılmış ve güvenilirliğin sağlanmasına özen gösterilmiştir. Elde edilen veriler “içerik analizi tekniği” (Yıldırım & Şimşek, 2005) kullanılarak analiz edilip yorumlanmıştır. Anketler okunarak çözümlenmiş, elde edilen veriler kodlanmış ve temalar altında toplanmıştır. Ulaşılan tema ve yorumların gerçekleşen doğrularla örtüşme ve gerçeği yansıtılabilme özellikleri göz önünde bulundurularak nitel araştırma kapsamında iç geçerlik oluşturulmaya çalışılmıştır.

Anne Babaların Demografik Özellikleri

Araştırmada yer alan anne babaların cinsiyet, eğitim durumları, meslekleri ve aylık gelirleri gibi demografik özelliklerine ilişkin bilgiler tablolaştırılarak verilmiştir.

Cinsiyet

Tablo 1. *Anne Babaların Cinsiyete Göre Dağılımı*

	<i>f</i>	<i>%</i>
Anne	55	56,7
Baba	42	43,3
Toplam	97	100,0

Araştırma kapsamında üstün yetenekli çocukları olan 55 anne ve 42 babaya ulaşılmıştır.

Eğitim durumu

Tablo 2. *Anne Babaların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı*

<i>Eğitim Durumu</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
İlkokul	6	6,2
Ortaokul	4	4,1
Lise	19	19,6
Ön lisans	15	15,5
Lisans	43	44,3
Yüksek lisans	7	7,2
Doktora	3	3,1
Diğer	97	100,0

Üstün yetenekli çocukları olan anne babaların eğitim durumları incelendiğinde en fazla oranın lisans mezunları olduğu, bunu lise ve ön lisans mezunları izlediği görülmektedir.

*Meslek***Tablo 3.** Anne Babaların Mesleklerine Göre Dağılımı

<i>Meslek</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Çalışmıyor	23	23,5
Sağlık personeli	4	4,1
Doktor	7	7,1
Öğretmen	22	22,4
Polis	6	6,1
Mühendis	6	6,1
Memur	5	5,1
Emekli	7	7,1
Avukat	3	3,1
Diğer	14	14,3
Toplam	97	99,0

Araştırma kapsamında yer alan üstün yetenekli çocukları olan anne babaların meslekleri incelendiğinde en fazla oranı işsizlerin oluşturduğu ikinci sırayı öğretmenlerin aldığı bunu ise doktor ve emeklilerin izlediği görülmektedir.

*Aylık Gelir***Tablo 4.** Anne Babaların Aylık Gelirlerine Göre Dağılımı

<i>Aylık Gelir (TL)</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
-500	1	1,0
500-1000	10	10,2
1000-1500	17	17,3
1500-2000	13	13,3
2000-2500	5	5,1
2500-3000	22	22,4
3000-3500	6	6,1
3500-4000	12	12,2
4000-4500	4	4,1
4500-5000	3	3,1
5000+	4	4,1
Toplam	97	99,0

Anne babaların aylık gelirleri incelendiğinde birinci sırayı 2500 ile 3000 TL'nin aldığı ikinci sırayı 1000-1500 TL'nin izlediği bunu 1500-2000TL'nin izlediği görülmektedir.

Bulgular

Üstün yetenekli çocukları olan anne babaların karşılaştıkları güçlükleri belirlemek amacıyla yapılan araştırmanın bu bölümünde velilerin üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmakla ilgili olarak karşılaştıkları güçlükler, Adana Bilim ve Sanat Merkezi hakkındaki görüşleri ve çocuğun merkeze devamı ile ilgili karşılaşılan güçlükler, bu konulardaki beklenti ve çözüm önerilerine yönelik bulgular yer almaktadır.

Üstün Yetenekli Bir Çocuğa Sahip Olmakla İlgili Yaşanan Güçlükler

Üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmakla ilgili yaşanan güçlükler nelerdir? Sorusuna verilen yanıtlar ile ilgili olarak yapılan çözümlemelere ilişkin bulgular Tablo 5'te temalar ve alt temalar olarak verilmiştir.

Tablo 5. “Üstün Yetenekli Bir Çocuğa Sahip Olmakla İlgili Yaşadığınız Güçlükler Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar

<i>Soru</i>	<i>Tema</i>	<i>Alt Tema</i>
<p>Üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmakla ilgili yaşadığımız güçlükler nelerdir?</p>	<ul style="list-style-type: none"> Soru sorma ile ilgili yaşanan güçlükler 	<ul style="list-style-type: none"> fazla soru sormaları sabırlı olamama araştırma yapmak zorunda kalma yetersiz kalma çocuğun tatmin olmaması çaresiz kalma net ve mantıklı yanıtlar beklemesi
	<ul style="list-style-type: none"> İletişim becerilerine yönelik güçlükler 	<ul style="list-style-type: none"> kendini beğenme farklılığı yansıtmama akranları arasında dışlanma arkadaş ile uyumsuzluk çevre ile uyumsuzluk kardeşler ile uyumsuzluk kendini rahat ifade edememe çekingenlik
	<ul style="list-style-type: none"> Örgün eğitime yönelik güçlükler 	<ul style="list-style-type: none"> velilerden tepki alma ilgi duyduğu alanlarda çalışmak isteme çok bilmiş durumuna düşme öğretmenlerin aşırı beklentiye girmesi

Tablo 5. (devam ediyor)

<i>Soru</i>	<i>Tema</i>	<i>Alt Tema</i>
Üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmakla ilgili yaşadığımız güçlükler nelerdir?	• Farklı isteklere yönelik güçlükler	<ul style="list-style-type: none"> • öğretim programlarının ilgi alanına yönelik olmaması • eğitsel çalışma alışkanlıkları kazandırmada güçlük • ödev yapmak istememe • farklı istekler • kurs ve kamplara katılmak isteme • ünlü olmak isteme • yüksek beklenti • sonu gelmeyen istekler
	• Aileden kaynaklanan güçlükler	<ul style="list-style-type: none"> • eğitim materyallerini karşılamada zorlanma • zaman ayıramama • sosyal yaşamın kısıtlanması • akranları ile birlikte olmasını sağlayamama • sosyal etkinliklere katılımını sağlayamama • destek olamama • yorucu ve yıpratıcı • rehberlik etmede yetersizlik

Çocukların iletişim becerilerine yönelik yaşanan güçlükler

Anne babaların yaygın olarak yaşadıkları güçlüklerden biri de çocuklarının iletişim becerileri ile ilgili güçlüklerdir. Çocuğun üstün yeteneklerinin farkında olması nedeni ile kendini beğenme, arkadaşlarına bunu yansıtması, bunun sonucunda akranları tarafından dışlanma, çocuğun çevre ve arkadaşları ile uyumsuzluk yaşaması, kardeş, ağabey, abla ile sorun yaşaması, ilk kez girdiği bir ortamda kendini rahat ifade edememesi, çekingen davranması durumlarında anne babaların zorlandıkları saptanmıştır.

Çocukların örgün eğitimlerine yönelik yaşanan güçlükler

Anne babaların çocuklarının örgün eğitimde yaşadıkları sorunlar karşısında güçlükler yaşadıkları saptanmıştır. Çocuklarının bildiklerini paylaşma eğilimi nedeni ile velilerden tepki almaları, çocuğun ilgi duyduğu alanlarda çalışmak istemesi, sınıfta

yaşından büyük merakları olan çok bilmiş durumuna düşmesi, öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi ile ilgili yeterince bilinçli olmamaları (aşırı beklentiye girme, karşılaştırma, iletişim), okul programları ile çocuğun ilgi alanları arasında eşgüdüm sağlamada zorlanma, eğitsel çalışma alışkanlıkları kazandırmada güçlük, ödev yapmak istememe ya da ödev yapma ile ilgili alışkanlıklar nedeni ile zorlandıkları görülmektedir.

Çocukların farklı isteklerine yönelik yaşanan güçlükler

Anne baba çocuklarının farklı ya da aşırı istekleri karşısında güçlükler yaşadıkları saptanmıştır. Çocukların farklı isteklerde bulunması ve bunları karşılayamama (piyano çalmak, diksiyon ve tiyatro kursuna gitmek, diz üstü bilgisayar, mikroskop, teleskop), Tübitak'ın kurslarına katılmak, uzay kampına katılmak, ünlü olmak, çocuğun beklentilerinin yüksek olması, sürekli olarak daha fazla istemesi gibi durumlarında anne babaların zorlandıkları görülmektedir.

Aileden kaynaklanan nedenlere yönelik yaşanan güçlükler

Anne babalar üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmakla ilgili karşılaştıkları güçlükleri değerlendirirken kendilerinden kaynaklanan güçlükler yaşadıkları saptanmıştır. Eğitim materyallerini her zaman, istenilen kalite ve fırsatta bulma güçlüğü, çocukla geçirebilecek zamanın azlığı, ailenin sosyal hayatının kısıtlanması (sürekli ders çalışmak istemesi, zamanını bu tür etkinliklerle harcamak istemesi), çocuğun yaşlılarıyla bir arada olma isteğini yerine getirememe, çocuğun istediği sosyal etkinliklere katılmasını sağlayamama, ailenin eğitim ve ekonomik düzeyi nedeni ile çocuğa yeterince destek olamama, çocukla birlikte olmanın yorucu ve yıpratıcı olması, ailenin zamanının tamamını alması, çocuğun ilgi alanlarına yönelik etkinlikleri planlamada ona rehberlik etme zorunluluğu durumlarında anne babaların zorlandıkları görülmektedir.

Çevreden kaynaklanan nedenlere yönelik yaşanan güçlükler

Anne babaların çevre ile yaşadıkları güçlükler karşısında zorlandıkları saptanmıştır. Çevre tarafından aykırı bulunma, çocuğun çevre tarafından standart kalıplara sokulmaya çalışılması durumlarında anne babaların zorlandıkları görülmektedir.

Üstün yetenekli öğrencilerin ortak özelliklerinden kaynaklanan nedenlere yönelik yaşanan güçlükler

Anne babaların çocuklarının kişilik özelliklerine bağlı olarak yaşadıkları güçlükler karşısında zorlandıkları saptanmıştır. Meraklı, ilgili, ısrarcı, kıskanç, hassas ve duyarlı,

kırılgan, sürekli olarak bir şeylerle uğraşma isteği, boş kaldığında sıkılma, ilgi alanlarının sık değişmesi, ilgisinin dağınık olması, zihinsel gelişiminin sosyal, duygusal gelişimine paralel olmaması, çok fazla konuşma, her konuda fikrinin olması ve bunu açıklaması, kararlarını tek başına alması, büyüklerin konuşmalarındaki anlam bozukluklarını düzeltme, çevresindekilerin hatalarına tahammülsüzlük, aşırı öz güven, liderlik, yapması gereken bir konuda sadece konuşmanın yeterli olmaması, nedeni ve sonucunda elde edeceği kazanımlar konusunda ikna etme gerekliliği aşırı hareketlilik gibi özellikler karşısında zorlandıkları görülmektedir.

Anne Babaların Bilim Sanat Merkezi ile İlgili Görüşleri, Çocuğun Merkeze Devamı ile İlgili Yaşanan Güçlükler

Adana Bilim Sanat Merkezi ile ilgili görüşleriniz ve çocuğun merkeze devamı ile ilgili gözlenen ya da yaşanan güçlükler nelerdir? Sorusuna verilen yanıtlar ile ilgili olarak yapılan çözümlenmelere ilişkin bulgular Tablo 6’da temalar ve alt temalar olarak verilmiştir.

Tablo 6. “Adana Bilim Sanat Merkezi ile İlgili Görüşleriniz ve Çocuğunuzun Merkeze Devamı ile İlgili Yaşanan Güçlükler Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar

<i>Soru</i>	<i>Tema</i>	<i>Alt tema</i>
	<ul style="list-style-type: none"> • Ulaşımaya yönelik güçlükler 	<ul style="list-style-type: none"> • Yorulma • araba tutması • kolay ulaşılabilecek noktada olmama • zaman alma • servis görevlileri
<p>Adana Bilim Sanat Merkezi ile ilgili görüşleriniz ve çocuğunuzun merkeze devamı ile ilgili yaşanan güçlükler nelerdir?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Devama yönelik güçlükler • Donanıma yönelik güçlükler 	<ul style="list-style-type: none"> • fazla ödev • yoğun dersler • sınavlara hazırlık • yetersiz laboratuvar • yetersiz bilişim ağı • yetersiz teknolojik araçlar • yetersiz işbirliği • yetersiz oyun alanı • yetersiz alt yapı • yetersiz güvenlik

Tablo 6. (devam ediyor)

<i>Soru</i>	<i>Tema</i>	<i>Alt tema</i>
Adana Bilim Sanat Merkezi ile ilgili görüşleriniz ve çocuğunuzun merkeze devamı ile ilgili yaşanan güçlükler nelerdir?	• Zaman yönetimine yönelik güçlükler	<ul style="list-style-type: none"> • fazla ödev • sınavlara hazırlanma • merkezi sınavlara azırlanma • aşırı yorgunluk • sosyal etkinliklerden yoksun kalma • aile ile zaman geçiremememe • merkeze gitmek istememe
	Uygulamalara yönelik yaşanan güçlükler	<ul style="list-style-type: none"> • geribildirim eksikliği • programların uzunluğu • sosyo ekonomik düzey farklılığının olumsuz etkileri • yetersiz etkinlik • merkeze ilginin azalması • öğretmen tutumları • çocuğun yoğun algısı

Çocukların bilim ve sanat merkezine ulaşımına yönelik yaşanan güçlükler

Anne babaların çocuklarının Bilim ve Sanat Merkezine ulaşımı konusunda zorlandıkları saptanmıştır. Serviste yorulma, araba tutması, merkezin yerinin ters bir bölgede olması, merkeze ulaşımın zaman alması, servis görevlilerinin daha düzenli olması gerekliliği gibi güçlükler karşısında zorlandıkları görülmektedir.

Çocukların merkeze devamlarına yönelik yaşanan güçlükler

Anne babaların çocuklarının örgün eğitime paralel olarak böyle bir merkeze devam konusunda zorlandıkları saptanmıştır. Anne babaların çocuklarının ödevlerin fazlalığı, derslerdeki yoğunluk ya da sınavlara çalışmak isteme gibi nedenlerden dolayı merkeze devamsızlık yapmak zorunda kalmaları karşısında zorlandıkları görülmektedir.

Bilim ve sanat Merkezinin donanımına yönelik yaşanan güçlükler

Anne babalar merkez ile ilgili görüş ve güçlükleri değerlendirirken merkezin donanımına ilişkin gözledikleri eksiklikleri sorun olarak görmektedir. Anne babaların donanımın yetersizliği (iyi düzeyde laboratuvar, bilişim ağı, teknolojik araçlar, üniversite ve Tübitak ile işbirlikli çalışmalar), oyun alanı eksikliği, merkezin yeterli alt yapı ve donanıma sahip olmaması ve güvenlik gibi konularda sorunlar yaşadıkları saptanmıştır.

Çocukların zaman yönetimine yönelik yaşanan güçlükler

Anne babaların çocuklarının zaman yönetimi konusunda zorlandıkları saptanmıştır. Anne babalar çocuklarının örgün eğitime paralel olarak böyle bir merkeze haftada üç gün yaklaşık iki buçuk saat süre ile devam etmeleri sonucunda çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Örgün eğitimle ilgili sorumlulukların fazla olması (ödev, sınav, merkezi sınavlara hazırlanma), bu sorumlulukları yerine getirmede zaman sorunu yaşama, aşırı yorgunluk, sosyal etkinliklerden yoksun kalma, aile ile geçirilen zamanın azalması bunun sonucunda BSM' ne gitmek istememe gibi sorunlar yaşanmaktadır.

Bilim ve sanat merkez'inin uygulamalarına yönelik yaşanan güçlükler

Anne babaların merkezdeki uygulamalar ve eğitimle ilgili konularda bazı sorunlar yaşadıkları saptanmıştır. Anne babalar Bilim ve Sanat Merkezi tarafından geribildirim verilmemesi karşısında belirsizlik yaşadıklarını belirtmektedir. Anne babalar destek programının uzun olması, oluşturulan gruplarda sosyo ekonomik düzey farklılıklarının olumsuz etkileri, etkinliklerin yetersiz olması, çocuklarının ilgi duymadığı derslerden dolayı merkeze olan ilgisinin azalması, çocuğun öğretmen tutumlarını yanlış ya da yoğun algılaması durumlarında zorlanmaktadır.

Anne Babaların Çocuklarıyla ve Merkeze Devam ile İlgili Yaşadıkları Güçlüklerle Yönelik Beklenti ve Çözüm Önerileri

Üstün yetenekli çocuğa sahip olmakla ve çocuğunuzun bilim ve sanat merkezine devamı ile ilgili yaşadığınız güçlükler ve bilim ve sanat merkezi yönelik beklentileriniz nelerdir? Sorusuna verilen yanıtlar ile ilgili olarak yapılan çözümlemelere ilişkin bulgular Tablo 7'de temalar ve alt temalar olarak verilmiştir.

Tablo 7. “Üstün Yetenekli Çocuğa Sahip Olmakla ve Çocuğunuzun Bilim ve Sanat Merkezine Devamı ile İlgili Yaşadığınız Güçlükler ve Bilim ve Sanat Merkezi Yönelik Beklentileriniz Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar

<i>Soru</i>	<i>Tema</i>	<i>Alt tema</i>
Üstün yetenekli çocuğa sahip olmakla ilgili olarak ve çocuğunuzun Bilim ve Sanat Merkezine devamı ile ilgili yaşadığınız güçlükler ve Bilim ve Sanat Merkezi yönelik beklentileriniz nelerdir?	<ul style="list-style-type: none"> İlgi ve yetenek doğrultusunda yönlendirmeye yönelik beklentiler 	<ul style="list-style-type: none"> ilgi alanları doğrultusunda yönlendirme yetenek alanları doğrultusunda yönlendirme İlgi alanları doğrultusunda yüreklendirme yetenek alanları doğrultusunda yüreklendirme

Tablo 7. (devam ediyor)

<i>Soru</i>	<i>Tema</i>	<i>Alt tema</i>
		<ul style="list-style-type: none"> • öğrenci özelliklerini göz önünde bulundurma • öğrenci gereksinimlerini göz önünde bulundurma
	<ul style="list-style-type: none"> • Bilim ve sanat merkezine yönelik beklentiler 	<ul style="list-style-type: none"> • haftada iki gün • eğitim programlarının esnek olması • eğitim programlarının sürelerinin esnek olması • programların hafta sonuna kaydırılması • işbirliği • anne baba eğitimleri
	<ul style="list-style-type: none"> • Örgün eğitime yönelik beklentiler 	<ul style="list-style-type: none"> • sınıf öğretmeni eğitimi • yönetici eğitimi • merkezi sınavlarda hak • özel okullarda kontenjan • okulların çocukların gereksinimlerine yanıt vermesi
	<ul style="list-style-type: none"> • Bilim sanat merkezinin yeri ve ulaşımına yönelik beklentiler 	<ul style="list-style-type: none"> • devlet güvenliğinde korunma • kaliteli ulaşım
	<ul style="list-style-type: none"> • Bilim sanat merkezinin donanımına yönelik beklentiler 	<ul style="list-style-type: none"> • donanımlı bina • güvenlik • spor tesisleri
	<ul style="list-style-type: none"> • Genel beklentiler 	<ul style="list-style-type: none"> • eğitim politikamızın değişmesi • projelerle destek alma • fonlardan destek alma

Çocuklarının İlgisi ve Yetenekleri Doğrultusunda Yönlendirilmelerine Yönelik Beklentiler

Anne babaların çocuklarının ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim görmeleri ve yönünde beklentilerinin olduğu saptanmıştır. Bu görüşlerden bazıları çocukların ilgi ve yetenek alanları doğrultusunda yönlendirilmesi ve yönlendirilmesi gerekmesi, grupların oluşumunda öğrenci özellik ve gereksinimlerinden yola çıkılması gibi konularda sorunlarla karşılaştıkları ve beklentileri olduğu görülmektedir.

Bilim ve sanat merkezine yönelik beklentiler

Anne babaların eğitim öğretim süreci ve merkeze devam süresi ile ilgili beklentileri olduğu saptanmıştır. Bilim ve Sanat Merkezinin haftada iki gün olması, eğitim programlarının ve sürelerinin esnek olması, eğitim öğretimin hafta sonuna kaydırılması, çocukların aldığı derslerde ve devamında çocuk aile, okul ve Bilim ve Sanat Merkezi arasında işbirliği sağlanması, çocukların yanı sıra anne babaların eğitimleri ile ilgili gereksinimlerin karşılanmasının gerektiği biçiminde belirtilen görüşler anne babaların bu konudaki beklentileri olarak sıralanabilir.

Çocuklarının örgün eğitimlerine yönelik beklentiler

Anne babaların çocuklarının örgün eğitimleri ile ilgili güçlükler yaşadığı ve buna yönelik beklentileri olduğu saptanmıştır. İlköğretim okullarındaki sınıf öğretmenleri ve idarecilerin üstün yetenekli öğrenciler konusunda bilgilendirilmesi, merkezi sınavlarda bu öğrencilerin ilgi alanlarına yönelik haklar tanınması, özel okullarda kontenjan tanınması, okulların çocukların gereksinimlerine yanıt vermesi biçimindeki beklentiler görülmektedir.

Bilim ve sanat merkezi'nin yeri ve ulaşımına yönelik beklentiler

Anne babaların çocuklarının merkeze ulaşımı konusunda beklentileri olduğu saptanmıştır. Çocukların devlet güvenliğinde korunması ve kaliteli ulaşım sağlanması yönünde beklentiler görülmektedir.

Bilim ve sanat Merkezinin donanımına yönelik beklentiler

Anne babaların merkezin donanımı ve çeşitli eksikliklerine yönelik beklentileri olduğu saptanmıştır. Bunlar, bilim ve sanat Merkezinin daha donanımlı bir binaya taşınması, güvenlik, spor tesisleri bulunması biçimindeki beklentiler olarak sıralanabilir.

Genel beklentiler

Anne babaların yukarıdaki konular dışında çeşitli konulara yönelik beklentilerinin olduğu saptanmıştır. Genel eğitim politikamızın değişmesi, Dünya Bankası ya da Avrupa Birliği Eğitim Fonuna proje ile başvurulması, çeşitli fonlardan destek alınması biçimindeki beklentiler bu konu ile ilgili yaşanan eksikliklere işaret etmektedir.

Tartışma

Araştırma bulguları incelendiğinde üstün yetenekli çocukların çok fazla soru sordukları, bu soruların bilgiyi derinlemesine öğrenmeye yönelik olarak neden? nasıl? niçin? soruları biçiminde ve çok çeşitli konulara yönelik sorular olduğu sonucu elde

edilmiştir. Davaslıgil ve Zeana' ya (2004) göre üstün yetenekli öğrencilerde en fazla görülen ortak özelliklerden anlama ve yeterlik kazanma düzeyinde derinlik ve öğrenmeye katılımı yoğunluk olduğu bilinmektedir. Webb'e (1994) göre üstün yetenekli çocukların kayda değer düzeyde araştırma, sorgulama ve merak etme gibi özelliklerine bağlı olarak ilgi duyduğu alanlarla ilgili sıkıntı verecek kadar çok soru sormaları kendileri için probleme dönüşebilir. Üstün yetenekli çocukların çok fazla soru sormaları ve bu soruların neden? niçin? nasıl? soruları biçiminde ayrıntılı olması onların içsel özellikleri ile açıklanabilir. Bunun yanı sıra anne babaların, çok fazla ve çok çeşitli konulardaki sorular karşısında yetersiz kaldıkları ve yeterince sabırlı olamadıklarını belirttikleri görülmektedir. Anne babaların verdikleri yanıtlardan çocuklarının tatmin olmaması, tatmin oluncaya kadar soru sormayı sürdürmelerine yönelik açıklamaları onların bu özelliklerini destekler niteliktedir.

Üstün yetenekli çocukların sahip oldukları nitelikler nedeni ile sınıf arkadaşları ve aile üyeleri ile iletişimde çatışma yaşadıkları görülmektedir. İletişim sorunlarının mükemmeliyetçilik, arkadaşlık ilişkilerinde seçicilik gibi nedenlere dayalı olduğu söylenebilir. Stuart ve Beste (2008) üstün yetenekli çocukların yapıları gereği sezgisel ve hassas oldukları için başkaları ile iletişim kurmakta çok zorlandıklarını ileri sürerler. Bu nedenle de çoğunlukla hayal dünyalarına ve düşüncelerine çekilip kapandıkları, girişken olmadıkları için basit şeyler konuşmaktan kaçındıkları ve sonuç olarak doğaları gereği yalnızlıktan hoşlandıkları için bu durumda olduklarını belirtmektedirler. Koçal ve arkadaşlarına (2009) göre, çocukların sağlıklı iletişim kurma becerisine yönelik rehberliğe gereksinim duydukları bunun nedeninin ise, öğrencilerin aile ve okul ortamında anlaşılma güçlüğü yaşadıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Üstün yetenekli çocukların örgün eğitimde güçlükler yaşadıkları ve bu güçlüklerin çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Üstün yetenekli çocukların ortak özellikleri, sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerle ilgili yeterince bilgi ve deneyime sahip olmamaları, öğretmen, akran ve diğer velilerle iletişim gibi konularda sorun yaşadıkları görülmektedir. Bunun sonucunda üstün yetenekli çocukların okullarında akademik anlamda başarılı ancak duyuşsal anlamda yeterince mutlu olmadıkları sonucu çıkarılabilir. Örgün eğitimin ve anne baba eğitiminin bir uzantısı olarak değerlendirilebilecek güçlüklerden birinin de çocukların eğitsel çalışma alışkanlıkları ile ilgili olduğu görülmektedir.

Anne babaların sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik nedenlerden dolayı çocuklarının gereksinimlerini karşılamada güçlükler yaşadıkları, bunun yanı sıra üstün yetenekli çocuklarla baş etme becerilerine sahip olmadıkları görülmektedir. Mükemmeliyetçi yaklaşım üstün yeteneklilerin ortak özelliklerinden biridir. Kendilerinden ve çevresindeki kişilerden yüksek beklentiye girerler. Bunun sonucunda aşırı mükemmeliyetçidirler ve üzülebilirler (Webb, 1994). Stuart ve Beste'ye (2008) göre mükemmeliyetçi özellikleri nedeni ile üstün yetenekli çocuklar başkalarından beklentilerinde genellikle aradıklarını bulamazlar ve mükemmele doğru bir çekim gücü onların çoğunlukla yalnız kalmalarına neden olur. Davaslıgil'e (2000) göre ise, bu

eğilim gelişme ya da sorun üreten bir özelliktir. Çocuk diğerlerine odaklanmıyorsa, genellikle yersiz beklentilere, hayal kırıklığına ya da nefrete sürüklenebilir.

Üstün yetenekli çocukların ortak özelliklerinden kendi potansiyelinin farkında olma niteliği ile ilgili olarak “Kendini özel ve farklı görme.” gibi açıklamaların yer aldığı görülmektedir. Stuart ve Beste (2008) yaşlılarının çok ilerisinde potansiyelleri olduğunu bilen üstün yeteneklilerin hissettiklerini ve bildiklerini açıklayamamanın ya da bir yolunu bulup göstermemenin sıkıntısını yoğun bir şekilde yaşadıklarını ileri sürerler. Elde edilen sonuçlar çocukların bu özellikleri nedeni ile iletişim sorunları yaşadıkları yönündedir.

Bilim ve sanat merkezi ve merkeze devam ile ilgili yaşanan güçlükler incelendiğinde en fazla yer verilen sorunun ulaşım olduğu görülmektedir. Çocukların okullarına ek olarak merkeze ulaşmaları aileler için daha fazla ekonomik yük, onlar için ise daha fazla zaman ve enerji kaybı olarak görülebilir. Çocukların servis görevlileri ile geçirdikleri süre ve etkileşim göz önünde bulundurulduğunda bu görevlilerin bilinç ve eğitim düzeylerin önemi ortaya çıkmaktadır. İkinci sıklıkta yaşanan sorunun ise, merkeze devam ile ilgili olduğu görülmektedir. Çocuklar Bilim ve Sanat Merkezine haftada üç gün devam etmektedirler. Öğretim yılı içerisinde çocukların okullarına paralel olarak böyle bir etkinliği sürdürmekte zorlandıkları gözlenmiştir.

Bilim ve sanat merkezinin bina ve donanım sorunları anne babaların somut olarak gözleyebildikleri eksiklikler arasındadır. Çocukların eğitiminde önemli rol oynayan bu merkezlerin yüzeysel ve geçici çözümlerle varlıklarını sürdürmeleri yanlıştır. Eğitim öğretim sürecinin iyi planlanması ve bu konuda görev alan eğitimcilerin daha iyi donatılması gerekliliği kendini göstermektedir.

Anne babaların çocuklarıyla ilgili yaşadıklarını belirttikleri güçlükler arasında öğrencilerin örgün eğitimlerinde karşılaştıkları sorunların çeşitliliği ortaya çıkmaktadır. Anne babaların beklentilerinin en yoğun olduğu güçlüğün çocuklarının eğitimlerine yönelik beklentiler olduğu görülmektedir. Bu öğrencilerin neredeyse ilköğretimin tüm öğeleri ile ilgili güçlükler yaşadıkları görülmektedir. Bunlar en genel anlamda, sınıf öğretmenlerinin ve okul idarecilerinin yetersizlikleri, eğitim programları, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirilememesi, öğrencilerin girmek zorunda oldukları merkezi sınavlar, okulların üstün yetenekli öğrencilere yönelik alt yapıya sahip olmamaları olarak sıralanabilir.

Anne babaların beklentilerine yönelik bulgular incelendiğinde, Bilim ve Sanat Merkezi ile ilgili beklentilerinin yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Merkezdeki eğitim öğretim süreci ve merkeze devam, merkezin donanımı, yeri ve ulaşım konularında beklentilerinin olduğu görülmektedir. Bu sonuç aynı zamanda Bilim ve Sanat Merkezinin gözlenebilen eksiklikleri olarak değerlendirilmelidir.

Sonuç ve Öneriler

Üstün yetenekli çocuğu olan anne babaların üstün yetenekli çocukların ortak özellikleri, örgün eğitimlerinde ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirilememesi gibi sorunlar karşısında güçlük yaşadıkları görülmektedir. Çocukların bilim ve sanat merkezine devamları ile ilgili olarak ise ulaşım, donanım eksikliği, merkeze devam, zaman yönetimi ve merkezdeki uygulamalara ilişkin güçlüklerle karşılaştıkları sonuçları elde edilmiştir. Bu araştırma sonuçlarına yönelik aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

Üstün yetenekli çocukları olan anne babalara üstün yetenekli çocukların ortak özellikleri tanıtılabilir ve bu özelliklerle baş etme becerileri kazandırılabilir.

Üstün yetenekli çocukları olan anne babalar dinleme, iletişim, zaman yönetimi ve sosyal becerilerin kazandırılmasına yönelik eğitilebilir.

Üstün yetenekli öğrencilerin ortak özellikleri göz önünde bulundurularak örgün eğitimdeki gereksinimlerini gidermeye yönelik çabalar artırılabilir.

Bilim ve Sanat Merkezlerinin gözlenen eksikleri giderilebilir.

Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi kapsamında aileleri bilgilendirecek seminer, film, kitap, afiş, broşür gibi materyaller sağlanarak ailelere ulaşabilmek için resmi ve sivil toplum örgütlerinden yararlanılabilir.

Kaynaklar

- Adderholt-Elliot, M. (1989). *Perfectionism: what's so bad about being good?* Minneapolis: Free Spirit.
- Akar, İ. (2010). *İlköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik gereksinimlerinin ebeveynlerin ve öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Akar, Ş.Ş. (2009). *İlköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerine yönelik matematik yetenek testi'nin kapsam geçerliği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Atalay, Z.Ö. (2007). *Kaufman Kısa Zeka Testi (Kaufman Brief Intelligence Test – K-Bit) 13-14 yaş çocukları üzerinde geçerlik ve güvenilirlik ve ön norm çalışmaları*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Clark, B. (1997). *Growing up gifted. developing the potential of children at home and at school.* (5th ed.) New Jersey: Merrill, an imprint of Prentice Hall.
- Çağlar, D. (1986). Yaratıcı Çocuklar ve Yaratıcılığın Geliştirilmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 1 (9).
- Çalikoğlu, B.S. (2009). *Üstün zekalı öğrencilerin çalışma alışkanlıkları ile mükemmeliyetçilik arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Davashlıgil, Ü. (2000). *Üstün çocuklara sahip ailelerin eğitimi*, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Özel Eğitimde Aile Eğitimi Sempozyumu (ss. 142-148). Ankara.
- Davashlıgil, Ü. ve Zeana, M. Z. (2004). *Üstün zekâlıların eğitimi projesi*. I. Türkiye Üstün Yetenekli

- Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı. (ss.85-100). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları. <<http://zonguldakbilsem.gov.tr/makaleler/89-kimler-uestun-zekal-ve-yetenekli-ogrencilerdir.html>>. Erişim Tarihi: 18.06.08
- Evrin, K. (2008). *Raven SPM Plus 5.5-6.5 yaş geçerlik, güvenilirlik, ön-norm çalışmalarına göre üstün zekalı olan ve olmayan öğrencilerin erken matematik yeteneklerinin karşılaştırılması*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Gallaher, J.J.(2008). *Psychology, psychologists, and gifted students. giftedness in children* (Edt.Steven I. Pfeiffer). Florida State University,Tallahassee: Springer Science+Business Media.
- Gürpınar, N. (2006). *Bilişsel değerlendirme sistemi'nin (CAS) 8 yaş grubu için ön norm çalışması ve üstün zekalı öğrencilerin bilişsel değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Halsted, J.W. (1994). *Some of my best friends are boks guiding gifted readers*. Dayton: Ohio Psychology Pres.
- Hürsever, A.M. (2007). *Kaufman Brief Intelligence Test – K. BIT) 7-8 yaş çocukları üzerinde geçerlik, güvenilirlik ve ön norm çalışmaları*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- İşlekeller, A. (2008). *Eleştirel düşünme becerilerini temel alan Türkçe öğretiminin üstün ve normal zihin düzeyindeki öğrencilerin erişti, eleştirel düşünme düzeylerine ve tutumlarına etkisi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kanlı, E. (2008). *Fen ve teknoloji öğretiminde probleme dayalı öğrenmenin üstün ve normal zihin düzeyindeki öğrencilerin erişti, yaratıcı düşünme ve motivasyon düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kaplan, A. (2008). *Raven'in matrisler plus testinin 12-13 yaş çocukları üzerinde geçerlik, güvenilirlik ve ön norm çalışmalarına göre üstün zekalı olan ve olmayan öğrencilerin mantıksal düşünme yeteneklerinin karşılaştırılması*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kleine, P.A. ve Webb, J.T. (1992). *Community links as resources. in challenges in gifted education: developing potential and investing in knowledge for the 21st century*. Columbus, OH. Ohio Department of Education.
- Koçal, Z.D., Kanar, E. ve Kanar, K. P.(2009). *Bilim ve sanat merkezine devam eden üstün yetenekli öğrencilerin temel ihtiyaçları: Amasya örneği*, Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi (25-27 Mart 2009), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Silverman, L.K.(2010). Resource for parents of gifted children. <http://www.childdevelopmentinfo.com/learning/gifted_children.shtml>. Erişim tarihi 26.02.2010.
- Stuart T. ve Beste A. (2008). *Farklı olduğumu biliyordum: üstün yeteneklileri anlayabilmek*, (Çev. Armağan Gönenli), Ankara: Kök Yayıncılık.
- Whitmore, J.R. (1980). *Giftedness, conflict and underachievement*. Boston: Allyn & Bacon.
- Tunalı, S. (2007). *Somut işlemsel dönemdeki üstün ve normal zekalı çocukların somut düşünme yeteneklerinin incelenmesi ve Raven Standart İlerleyen Matrisler Testi'nin 8-9 yaş çocukları üzerinde geçerlik, güvenilirlik ön norm çalışması*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Whitmore, J.R. ve Maker, C.J. (1985). *Intellectual giftedness in disabled person* Rockville. MO: Apsen.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Sistem Yayıncılık.